

SPIS TREŚCI

OD TŁUMACZA

str. 13

PRZEDMOWA

(François Ewald i Alessandro Fontana)

str. 15

Wykład z 11 STYCZNIA 1978

str. 23

Ogólna perspektywa zajęć: studia nad biowładzą. – Pięć tez z zakresu analizy mechanizmów władzy. – System prawny, mechanizmy dyscyplinarne i urządzenia bezpieczeństwa. Dwa przykłady: (a) kara za kradzież, (b) sposoby postępowania wobec trądu, dżumy i ospy. – Zasadnicze cechy urządzeń bezpieczeństwa (I): zabezpieczone przestrzenie. – Przykład miasta. – Trzy przykłady urządzenia przestrzeni miejskiej w XVI i XVII wieku: (a) La Métropole d'Alexandre Le Maître (1682), (b) miasto Richelieu, (c) Nantes.

Wykład z 18 STYCZNIA 1978

str. 49

Zasadnicze cechy urządzeń bezpieczeństwa (II): stosunek do zdarzenia: sztuka rządzenia i obchodzenia się z tym, co przypadkowe. – Problem

niedoboru żywności w XVII i XVIII wieku. – Od merkantyizmu do fizjokratyzmu. – Różnice między urządzeniem bezpieczeństwa a mechanizmami dyscyplinarnymi, dotyczące sposobu traktowania zdarzenia. – Nowy typ racjonalności zarządzającej i pojawienie się „populacji”. – Konkluzja na temat liberalizmu: wolność jako ideologia i technika rządzenia.

Wykład z 25 STYCZNIA 1978

str. 73

Zasadnicze cechy urządzeń bezpieczeństwa (III): normalizacja. – Normowanie i normalizacja. – Przykład epidemii (ospa) i kampanie szczepień w XVIII wieku. – Narodziny nowych pojęć: przypadek, ryzyko, zagrożenie, kryzys. – Formy normalizacji w obrębie dyscypliny i mechanizmów bezpieczeństwa. – Ustanowienie nowej technologii politycznej: rządy populacjami. – Problem populacji u merkantystów i fizjokratów. – Populacja jako katalizator w obrębie wiedzy: od analizy bogactw do ekonomii politycznej, od historii naturalnej do biologii, od gramatyki ogólnej do historycznej filologii.

Wykład z 1 LUTEGO 1978

str. 103

Problem „rządzenia” w XVI wieku. – Mnogość praktyk rządzenia (rządzenie sobą, rząd dusz, rządzenie dziećmi itd.). – Specyficzny problem rządzenia państwem. – Książę Machiavellego jako negatywny punkt odniesienia w literaturze poświęconej rządzeniu. – Krótka historia recepcji Księcia do XIX wieku. – Sztuka rządzenia odróżniona od zwykłego sprytu właściwego księciu. – Przykład tej nowej sztuki: Le Miroir politique Guillaume’a de La Perrière’a (1555). – Rządzenie nakierowane na „rzeczy”, którymi się rozporządza. – Ustępowanie regulacji prawnych na rzecz najróżniejszych taktyk. – Historyczne i instytucjonalne przeszkody, jakie aż do XVIII wieku napotykała owa sztuka rządzenia.

– Problem populacji jako główny czynnik odblokowujący. – Trójkąt: rządzenie / populacja / ekonomia polityczna. – Kwestia metody: projekt historii „urządzania”. Przeceniana problematyka państwa.

Wykład z 8 LUTEGO 1978

str. 131

Dlaczego warto badać urządzenie? – Problem państwa i populacji. – Przypomnienie głównej idei projektu: potrójne przesunięcie analizy w odniesieniu do kwestii (a) instytucji, (b) funkcji, (c) przedmiotu. – Cel tegorocznych wykładów. – Przyczynek do historii pojęcia „rządzenia”. Jego pole semantyczne od XIII do XV wieku. – Idea rządzenia ludźmi. Jej źródła: (a) organizacja władzy pastoralnej na przedchrześcijańskim i chrześcijańskim Wschodzie, (b) kontrola sumienia. – Pierwszy zarys teorii duszpasterstwa. Jego charakterystyczne cechy jako władzy (a) sprawowanej nad wielością pozostającą w ruchu, (b) zasadniczo dobroczynnej, nakierowanej na zbawienie owieczek oraz (c) indywidualizującej. Omnes et singulatim. Paradoxs pasterza. – Instytucjonalizacja duszpasterstwa za sprawą Kościoła.

Wykład z 15 LUTEGO 1978

str. 149

Analiza duszpasterstwa (ciąg dalszy). – Problem relacji między pasterzem a stadem w literaturze i myśli greckiej: Homer i tradycja pitagorejska. Rzadkie występowanie metafory pasterza w literaturze politycznej okresu klasycznego (Izokrates, Demostenes). – Polityk Platona jako główny wyjątek. Wykorzystanie tej metafory w innych tekstach Platona (Kritiasz, Prawa, Państwo). Krytyka idei władcy-pasterza w Polityku. Metafora pastoralna zastosowana do lekarza, rolnika, gimnastyka i nauczyciela. – Historia duszpasterstwa jako obowiązującego na Zachodzie modelu rządzenia ludźmi i jej ścisły związek z historią chrześcijaństwa. Przekształcenia i kryzysy tego modelu do XVIII wieku. Konieczność

stworzenia historii duszpasterstwa. – Cechy charakterystyczne „rządu dusz”: władza całościowa, koekstensywna z organizacją Kościoła i odróżniona od władzy politycznej. – Problem relacji między władzą polityczną i władzą pastoralną na Zachodzie. Porównanie z tradycją rosyjską.

Wykład z **22 LUTEGO** 1978

str. 173

Analiza duszpasterstwa (zakończenie). – Specyfika duszpasterstwa chrześcijańskiego w zestawieniu z tradycją orientalną i hebrajską. – Sztuka rządzenia ludźmi i jej rola w historii urządzania. – Zasadnicze cechy duszpasterstwa chrześcijańskiego między III a VI wiekiem (św. Jan Chryzostom, św. Cyprian, św. Ambroży, Grzegorz Wielki, św. Kasjan, św. Benedykt z Nursji): (1) Kwestia zbawienia – ekonomia zasług i win: (a) zasada odpowiedzialności analitycznej, (b) zasada całkowitego i natychmiastowego przeniesienia, (c) zasada odwrócenia ofiary, (d) zasada odwrotnej proporcjonalności. (2) Stosunek do prawa: ustanowienie relacji pełnej zależności między stadem a tym, kto nim kieruje; relacji jednostkowej i nieodniesionej do żadnego celu. Różnica między grecką i chrześcijańską apatheia. (3) Stosunek do prawdy – wytwarzanie prawd ukrytych. Duszpasterskie nauczanie i kontrola sumienia. – Konkluzja: całkowicie nową formą władzy oznaczającą narodziny specyficznych trybów indywidualizacji. Jej decydujące znaczenie dla historii podmiotu.

Wykład z **1 MARCA** 1978

str. 201

Pojęcie „prowadzenia”. – Kryzys duszpasterstwa. – Prowadzenie i różne rodzaje buntu przeciw duszpasterstwu. – Przemieszczenie, w epoce nowoczesnej, form oporu na obrzeża instytucji politycznych: przykład armii, tajnych stowarzyszeń i medycyny. – Problem terminologiczny: „złe prowadzenie”, „nieposłuszeństwo”, „odstępstwo” i „kontraprowadze-

nie”. – *Formy kontraprowadzenia duszpasterskiego. Powtórka z historii: (a) ascetyzm, (b) wspólnoty, (c) mistyka, (d) Pismo, (d) wiara eschatologiczna.* – *Konkluzja: sens odwołania do pojęcia „władzy pastoralnej” w ramach analizy sposobów sprawowania władzy w ogóle.*

Wykład z 8 MARCA 1978

str. 233

Od duszpasterstwa do politycznego rządzenia ludźmi. – Ogólny kontekst tego przejścia: kryzys duszpasterstwa i rozruchy na tle prowadzenia w XVI wieku. Reformacja protestancka i kontrreformacja. Inne czynniki. – Dwa znaczące zjawiska: intensyfikacja duszpasterstwa w obszarze religii i wszechobecność kwestii prowadzenia w sferze prywatnej i publicznej. – Rozum urządzający jako forma właściwa sprawowaniu władzy suwerennej. – Porównanie ze św. Tomaszem. – Zerwanie ciągłości w planie kosmologiczno-teologicznym. – Zagadnienie sztuki rządzenia. – Uwaga na temat problemu zrozumiałości dziejów. – Racja stanu (I): skandal i nowy przedmiot sporów. – Trzy punkty zapalne debaty wokół racji stanu: Machiavelli, „polityka” i „państwo”.

Wykład z 15 MARCA 1978

str. 259

Racja stanu (II): jej definicja i charakterystyczne cechy aż po wiek XVII. – Nowy model czasu historycznego, który implikuje racja stanu. – Swoiste cechy racji stanu w porównaniu z rządzeniem typu pastoralnego: (1) problem zbawienia: teoria zamachu stanu (Naudé). Konieczność, przemoc i teatralność. – (2) Problem posłuszeństwa. Bacon: zagadnienie buntu. Różnica między Baconem i Machiavellin. – (3) Problem prawdy: od mądrości Księcia do wiedzy państwowej. Narodziny statystyki. Problem tajemnicy. – Refleksyjny pryzmat, przez który postrzega się problematykę państwa. – Obecność i nieobecność „populacji” w obrębie tej nowej problematyki.

Wykład z 22 MARCA 1978

str. 287

Racja stanu (III). – Państwo jako zasada porządkująca i cel. – Funkcjonowanie rozumu urządzającego: (a) w tekstach teoretycznych (teoria podtrzymywania państwa), b) w praktyce politycznej. Konkurencja między państwami. – Traktat westfalski i kres Cesarstwa Rzymskiego. – Siła jako nowy czynnik w obrębie rozumu politycznego. – Polityka i dynamika sił. – Pierwszy układ technologiczny charakterystyczny dla tej nowej sztuki rządzenia: system dyplomatyczno-militarny. – Jego cel: poszukiwanie europejskiej równowagi. Czym jest Europa? Idea „równowagi”. – Jej narzędzia: (1) wojna, (2) dyplomacja, (3) ustanowienie ciągłości urzędów wojskowych.

Wykład z 29 MARCA 1978

str. 313

Policja jako druga technologia charakterystyczna dla nowej sztuki rządzenia nakierowanej na rację stanu. Tradycyjne znaczenia przypisywane temu słowu po wiek XVI i nowy sens, jaki zyskało w XVII i XVIII wieku: rachunek i techniki pozwalające na dobre wykorzystanie sił stojących do dyspozycji państwa. – Potrójna relacja między systemem równowagi europejskiej a policją. – Różnice między sytuacją we Włoszech, w Niemczech i we Francji. – Turquet de Mayerne i jego La Monarchie aristodémocratique. – Kontrola aktywności ludzi jako konstytutywny element potęgi państwa. – Przedmioty zainteresowania policji: (1) liczba mieszkańców, (2) konieczności życiowe, (3) zdrowie, (4) zawody, (5) koegzystencja i cyrkulacja ludzi. – Policja jako sztuka kierowania ludźmi i zapewniania dobrobytu populacji.

Wykład z 5 KWIETNIA 1978

str. 333

Policja (ciąg dalszy). – Delamare. – Miasto jako miejsce narodzin policji. Policja i kwestia reglamentacji w mieście. Urbanizacja terytorium.

Stosunek policji do problematyki merkantylistycznej. – Narodziny miasta-ryнку. – Metody policyjne. Różnica między policją a wymiarem sprawiedliwości. Władza o charakterze zasadniczo reglamentacyjnym. Reglamentacja i dyscyplina. – Powrót do problemu zboża. – Krytyka państwa policyjnego w związku z kwestią niedoboru. Tezy ekonomistów na temat populacji i roli państwa formułowane à propos cen zboża. – Narodziny nowej formy urządzania. Urządzanie przez polityków i przez ekonomistów. – Przekształcenia, jakim ulega racja stanu: (1) naturalność społeczeństwa, (2) nowe relacje władzy i wiedzy, (3) objęcie we władanie populacji (higiena publiczna, demografia itd.), (4) nowe formy interwencji państwowej, (5) status wolności. – Elementy nowej sztuki rządzenia: praktyka ekonomiczna, zarządzanie populacją, prawo i poszanowanie wolności, policja i funkcja represyjna. – Różne formy kontrowersji odniesione do sztuki urządzania. – Ogólna konkluzja.

PRZYPISY**str. 363**

STRESZCZENIE*(Michel Foucault)***str. 441**

UMIEJSCOWIENIE WYKŁADÓW*(Michel Senellart)***str. 449**

INDEKS NAZWISK**str. 491**

INDEKS POJĘĆ**str. 503**